

Оксана Анатоліївна ОДИНЕЦЬ

Аспірантка ОНП «Філософія»
кафедри філософії і педагогіки,
НТУ «Дніпровська політехніка»,
просп. Дм. Яворницького, 19, Дніпро,
49005, Україна

E-mail: ok.alisa@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6575-0695>

УДК 130.2:61:2

Oksana ODYNETS

PhD student of the Department of
Philosophy and Pedagogy,
Dnipro University of Technology,
Dm. Yavornytskoho Ave., 19, Dnipro,
49005, Ukraine

СЕМИРІВНЕВА ЛЮДИНА ЯК ОСНОВА РОЗУМІННЯ ЗДОРОВ'Я

Received 18 April 2024; revised 21 May 2024; accepted 18 June 2024

DOI: 10.15421/352414

Анотація

Криза здоров'я поглиблюється через відсутність цілісного бачення людини, що вимагає переосмислення підходів до цілісного здоров'я, виходячи за межі середньовічного уявлення про єдність духу, душі та тіла, яке, проте, залишається актуальним і донині. Глибше розуміння цілісної сутності людини та її здоров'я можна знайти в семирівневій системі, згадки про яку зустрічаються в давніх східних традиціях. У західній культурі концепція семирічності також присутня у працях середньовічних містиків, зокрема німецького мислителя Якоба Бьоме. Метою цієї статті є аналіз семи якостей Духа, описаних Бьоме як його емпіричний досвід пізнання Бога, що може слугувати основою для концепції семирівневої структури людини та її здоров'я. Аналіз божественних якостей, описаних Бьоме, таких як холод, тепло, гіркота, солодкість, кислість і солоність, показав, що окремо, за певних умов, вони можуть спричиняти захворювання людини. Сім різновидів Духа, класифікованих Бьоме, об'єднують первинні якості у гнучкі, змінювані текучі групи, які формують певні стани і можуть слугувати основою для структуризації семирівневої людини. Кожна з цих семи якостей має власну структуру: кожна наступна вбирає і ґрунтується на попередній. Три перші якості відповідають земному прояву людини у фізичній, емоційній та діяльній сферах життя. Четверта якість має двоїсту природу і поєднує земне та небесне проявлення Духа, тоді як три вищі якості визначають вищу, духовну тріаду, що, ймовірно, відповідає трійственним вищим цінностям, що потребує додаткових досліджень. Аналіз творчості Бьоме також показав, що нижчі якості відображаються у вищих, будучи схожими на них і водночас протилежними. Така система може стати відправною точкою для подальших досліджень структури цілісності людини та її здоров'я, інтегруючи емпіричний досвід містиків і алхіміків у сучасний науковий контекст.

Ключові слова: *філософія здоров'я, семирівнева система, Якоб Бьоме, цілісність людини, цілісне здоров'я, семирична людина, духовність, якості (Qualität) Духу.*

THE SEVEN-LEVEL HUMAN AS A BASIS FOR UNDERSTANDING HEALTH

Abstract

The health crisis is deepening due to the lack of a holistic view of the human being, necessitating a reevaluation of approaches to holistic health, transcending the medieval notion of the unity of spirit, soul, and body, which remains relevant to this day. A deeper understanding of the holistic essence of humans and their health can be found in the seven-level system, references to which are found in ancient Eastern traditions. In Western culture, the concept of sevenfoldness is also present in the works of medieval mystics, particularly the German thinker Jakob Böhme. The purpose of this article is to analyze the seven qualities of the Spirit, described by Böhme as his empirical experience of knowing God, which can serve as the basis for the concept of the seven-level structure of humans and their health. The analysis of the divine qualities described by Böhme, such as cold, heat, bitterness, sweetness, acidity, and saltiness, showed that separately, under certain conditions, they can cause human diseases. The seven types of Spirit classified by Böhme combine primary qualities into flexible, changing fluid groups that form certain states and can serve as the basis for the structuring of the seven-level human. Each of these seven qualities has its structure: each subsequent one absorbs and is

based on the previous one. The first three qualities correspond to the earthly manifestation of humans in the physical, emotional, and active spheres of life. The fourth quality has a dual nature and combines the earthly and heavenly manifestations of the Spirit, while the three higher qualities define the higher spiritual triad, which, presumably, corresponds to the triune higher values that require further research. The analysis of Böhme's works also showed that the lower qualities are reflected in the higher ones, being similar to them and at the same time opposite. Such a system can serve as a starting point for further studies of the structure of human wholeness and health, integrating the empirical experience of mystics and alchemists into the modern scientific context.

Keywords: *philosophy of health, seven-level system, Jakob Böhme, human wholeness, holistic health, sevenfold human, spirituality, Qualities (Qualität) of the Spirit.*

Постановка проблеми.

Сучасна криза здоров'я обумовлена відсутністю усвідомлення цілісності людини та її місця у Всесвіті. Фрагментарне бачення здоров'я, яке базується на техногенних інноваціях, що заглибленні в тілесну обумовленість, створює небезпеку для майбутнього всього людства. Гедоністичний розвиток суспільства призвів до поступової духовної деградації, породжуючи ланцюг психологічних, екологічних, економічних та соціальних проблем. Це сформувало тенденцію руйнування не лише фізичного та психологічного здоров'я людини, а й здоров'я надсистемного комплексу: сім'ї, суспільства, планети, тощо. Загострення проблеми здоров'я через втрату цілісності людини актуалізувало пошуки нових продуктивних ідей для якісного відновлення цілісності здоров'я на новому еволюційному рівні. Цей рівень повинен включати не лише єдність тілесного, душевного та духовного, а й усвідомлення теологічного, космологічного та природного аспектів людини. Тому виникає потреба в осмисленні людини та її здоров'я як відображення еволюційного розвитку Всесвіту, що веде до необхідності осмислення онтологічних аспектів буття, синтезуючи як найдавніші, так і найсучасніші знання про людину і Всесвіт.

Аналіз стану дослідження.

Питання цілісності здоров'я людини є актуальною проблемою з глибокими історичними коренями. Античні філософи, розглядали здоров'я людини як гармонію між фізичними та духовними аспектами. Теорія Галену (129-216 н.е.) про чотири рідини тіла стала основою медицини на багато століть. У середньовіччі найбільш актуальною стає концепція єдності «Дух-душа-тіло» що і до сьогодні ві-

дображає цілісність здоров'я.

Теофраст Парацельс (1493-1541), швейцарський лікар і алхімік, запропонував теорію, яка поєднує фізичні, психічні, духовні та космологічні аспекти здоров'я. Він стверджував, що сили мікрокосму людини тотожні силам макрокосму світу, а хвороби можуть виникати як у людини, так і в Космосу, спричиняючи природні катаклізми, на що вказую дослідник Парацельсу Менлі Холл [Hall 2010] Парацельс вважав, що глибинна трансформація людини (алхімія) є ключем до її розвитку і здоров'я.

Послідовник Парацельса, Якоб Бьоме (1575-1624), вважав, що людина всередині себе містить «Царство Боже», яке освітлюється Святим Духом. Ця божественна сутність відображається через сім якостей Духа (Qualität). Тобто для сучасного усвідомлення цілісності людини необхідна розуміння семі проявів якостей Духу, які формують людину семиричну.

Семирична людина відповідає давньоіндійській концепції про сім енергетичних центрів - чакр, згадки про що можна знайти в пізніх Йога-Упанішади («Хамса Упанішада», «Шанділья Упанішада»), та деяких Пуранах («Шива Пурана» і «Сканда Пурана»). Крім сьомі чакр давньоіндійська традиція описує сім тіл (оболонок) людини, які згадуються у Тайттірія Упанішада, близько 800р. до н.е., пізніше в Бхагавад-гіта, близько 500р. до н.е., Йога Васіштха, приблизно ХХ століття н.е. Концепція семі тіл існувала і в давньому Єгипті: в давньоєгипетській поемі «Розмова Розчарованого зі своїм Ба», яка датується приблизно ХХІ століттям до н.е., йдеться про людину, як багатомірну істоту, що має сім складових оболонок тіла [Давньоєгипетська

поема «Розмова Розчарованого зі своїм Ба» 2017].

Засновник антропософії Рудольф Штайнер у своїй праці «Людське і космічне мислення» [Occult Science: An Outline], також спирається на концепцію багатокомпонентної структури людини [Steiner 1972]. О багаторівневої структурі свідомості людини говорили Карл Густав Юнг, Станіслав Гроф, Жан Гейзер, Кен Уилбер, та інші.

Серед сучасних авторів про семиричність людини згадують А.О.Осипов, який працює в напрямку антропософії, О.О.Осетрова, яка розглядає сім тіл людини відповідно давньоєгипетської традиції [Осетрова 2023], а також А.Ан, Б.Андерсон, А.Ф.Бугаєв, О.М.Кокун, Р.Кинг, Дж.Лоїццо, Л.Матос, З.Моваффагі, М.Мога, С.Рокаде, А.Г.Сафронов та інші, які досліджують вплив семірівневої чакральної системи на організм людини. Але для сучасного осмислення феномену здоров'я необхідно доповнити розуміння семірівневої людини емпіричним досвідом містиків та алхіміків епохи Відродження, інтегруючи їх у науковий контекст.

Метою цього дослідження є аналіз семи якостей Духу, викладених у працях німецького містика Якоба Бьоме, а також пошук відповідних аналогій у житті людини для виявлення багаторівневої структури людини як основи її здоров'я.

Виклад основного матеріалу.

За думкою середньовічних мислителів, тіло людини віддзеркалює божественну реальність. Заглиблюючись у розуміння Бога, в творі «Аврора, або світанок у Сході» Якоб Бьоме досліджував свої відчуття в світі земного прояву, стверджуючи, що тіло, створене за образом Божим, відображає небесні якості в земному житті: «Я беру це лише зі свого тіла, оскільки воно спочатку було створене Адамом усіма силами і за образом Божим» [Böhme 2006: VIII:4]. На думку Бьоме Дух, що втілюється і стає духом людини, керує тілом і наповнює його своєю сутністю яку може розпізнати душа, освітлена Святим Духом [Böhme 2006: II:13]. Якщо людина перестає прислухатися до своєї душі, виникає внутрішнє спотворення реальності.

Завдання душі – повернення фокусу уваги людини до Духу. Британський письменник і філософ Клайв Стейплз Льюїс (1898-1963) зазначав, що Бог використовує страждання для привернення уваги людини і її духовного зростання. Таким чином хвороба може слугувати способом просвітлення та духовного розвитку, стаючи «благодаттю Божою», оскільки вимагає внутрішнього занурення і трансформації душі для піднесення людини на новий рівень свідомості: «Людина вийшла з внутрішнього до зовнішнього і перебуває зараз в пошуках, вона знову повинна вийти до внутрішнього, щоб в цієї тайні побачити таємниці Творіння» говорить Бьоме в трактаті «Про троїсте життя людини» [Böhme 2018: VI:85].

У творі «Аврора» Якоб Бьоме виявляє існування семи божественних джерельних духів, які знаходяться у зовнішньому (Божественному) світі та формують внутрішній світ людини: «Бо інше народження існує в семи духах цього світу та присутнє на всіх кінцях і в усіх створіннях, також і в людині» [Böhme 2006: I:33]. Це підкреслює взаємозв'язок між внутрішньою сутністю людини та божественною сутністю Всесвіту, а також вказує на «інше» (надземне) народження людини. У цьому контексті матерія не лише підкоряється зовнішньому впливу Духу, але й активно структурується відповідно до внутрішньої семірівневої гармонії Духа, відтворюючи його внутрішні якості, лад і красу у фізичному прояві.

Свій містичний досвід пізнання семіричного Духу Якоб Бьоме описує через сім божественних «якостей» (Qualität): «Якість – це мінливість, медуза чи рух речі, як тепло, яке спалює, поглинає та відштовхує все, що потрапляє до нього, але не є його властивістю. З іншого боку воно освітлює та зігріває все холодне, вологе і темне, роблячи м'яке твердим. Однак у ньому все ще залишаються два види – світло та темряво, які можна помітити» [Böhme 2006: I:3]. З опису «якості» можна визначити її потоковість, рухливість та двоїсту природу, яка лежить в основі всіх проявів Бога, і всіх речей.

У творах Бьоме першопричинні якості Духа виражені через символи, які

інтерпретують його містичний досвід. Всі якості мають двоїсту природу: «виявляються дві якості: одна добра і одна зла, які в цьому світі знаходяться одна в одній у всіх силах, у зірках і елементах, а також у всіх створіннях як одне ціле...» (Vöhme 2006: I:2). Бьоме також класифікує якості відносно стихій: наприклад, двоїста якість Тепло-Холод має прояви Вогню (духовна ідея життя) та Землі (стабільність життя). З Тепла і Холоду породжується Повітря та Вода: «Повітря має своє походження і найбільший рух від спеки, а вода – від холоду» [Vöhme 2006: I:13].

Крім якостей стихій Якоб Бьоме виділяє такі основні якості: гірке, солодке, кисле, солоне, які при надлишку або спотворенні можуть потенційно призводити до хвороб. *Гірка* якість, яка лежить в основі всього, є тією силою, що «змушує істоту тремтіти і радіти, піднімаючи її всім тілом; адже це подібно до бачення небесного царства радості, піднесення духу», але також містить морок, «який насправді є домом смерті, розтлінням усього доброго і знищенням життя у плоті» [Vöhme 2006: I:21]. Якщо якість гіркоти підніметься занадто високо у Вогні (у духовному пориві) і «запалає від спеки, то вона розділить плоть і дух, і істота повинна загинути» – можливо, це стосується божевілля чи психічних розладів, що виникають при надмірному прагненні до духовності. «Але якщо вона запалає у стихії Води і розбухне всередині неї, то це призводить плоть до хвороб і недуг, а врешті-решт, до смерті» (Там саме). Якщо розглядати стихію Води як емоційність та підсвідомість, то можливо, це спотворення якості стосується хвороб, що виникають при надмірній емоційності, яка не знаходить виходу, а «розбухає всередині» – тобто від придушення емоцій та почуттів, що відповідає психосоматичним причинам захворювань.

Солодка якість, яка є протилежністю гіркоти, «освіжає життя, заспокоює гнів, робить все прекрасним і добрим... якість любові та милосердя, радість життя» [Vöhme 2006: I:22]. Цей опис дуже схожий на стан задоволення життям, умиротворення, спокою. «З іншого боку, в ньому також укладене люте джерело смерті і руйнування; бо якщо воно

запалає в гіркій якості в елементі води, то породжує хворобу, опухлу чумну виразку і розклад плоті» (Там саме). Цей опис відповідає онкологічним захворюванням, що формують пухлину та розклад тканин та мають емоційну та психосоматичну природу.

Кисла якість, яка є протилежною до гіркої і солодкої, «пом'якшує все тонко, приносячи розраду і вгамування, коли гірка і солодка якості надто піднімаються» [Vöhme 2006: I:23]. Вона пом'якшує надмірну радість життя та насолоду, і надає рівний спокій. «Проте в ній також міститься джерело зла і руйнування; адже якщо вона надто підніметься або надто розбухне у чомусь, що запалиться, то народжує смуток, тугу, сморід у воді, що хвилюється і ламається, забуття всього доброго, смуток життя, дім смерті, початок смутку і кінець радості» (Там саме). З цього уривку можна зробити висновок, що кисла якість може породжувати емоційне вигорання, депресію, можливо схильність до суїциду.

Солона якість, яку Бьоме також називає терпкістю та гостротою, «є доброю помірністю у гіркій, солодкій та кислій і робить усе тонко приємним, запобігає підйому гіркої якості, а також солодкої та кислої, щоб вони не запалилися. Вона є гострою якістю, радістю смаку, джерелом життя і радості. Однак вона також містить у собі лють і руйнування. Коли вона запалюється у вогні, то народжує тверду, розривну, кам'яну субстанцію, люту муку, руйнування життя. Від цього у плоті росте камінь, від чого плоть страждає великою мукою. А коли вона запалюється у воді, то народжує у плоті злі виразки, гнійники, сифіліс, коросту і проказу, та стає домом смерті, нещастям і забуттям усього доброго» [Vöhme 2006: I:24]. Солона якість, що кристалізує, може зупиняти розвиток життя («запалюється у вогні») та формувати каменеутворення в тілі, що відповідає медичним причинам застою речовин у тілі, наприклад, застою жовчі, що призводить до утворення каменів у жовчному міхурі, та психосоматичним причинам каменеутворення, таким як небажання рухатися вперед та удержання старого. «Запалювання у воді» може відповідати зупинці, кристалізації, потребі удержати старі негативні емоції, та

за описом відповідає формуванню шкірних та венеричних хвороб.

На думку Якоба Бьоме, вільний рух якостей у стихіях сприяє виникненню радості, лагідності, рухливості, добра та жаги до життя. Водночас, затримка або надмірна активність цих якостей може призводити до гніву, звірства, мороку, змін у тілі, хвороб та смерті. Якості, описані Бьоме, є гнучкими та плинними; вони взаємодоповнюють одна одну, і в різних частинах його творів можуть мати різні назви. Це пов'язано з тим, що автор передає свій внутрішній містичний досвід пізнання Бога через зовнішні символи. Проте, Бьоме класифікує ці різні якості як сім основних, кожна з яких представляє різні духи, що разом складають єдиний Дух – Бога [Böhme 2006: VIII-XI].

Проаналізуємо якості Духа, що описує Бьоме. Перша якість, включає: «твердість» (Herbe, Herbigkeit), «холод», «гіркота», «привабливість» (або «привертання» Ziehen) та «порочність». Ці якості можна розглядати як прояви матерії: холодної, структурної, твердої та нерухомої, яка є привабливою та порочною за своєю природою. Гіркота – це внутрішня сила матерії, яка потребує розвитку і стимулює форму до еволюційного зростання. Порочність і привабливість можна розглядати як здатність матеріальної форми породжувати порок – жагу володіння, жадібність. «Твердість» і «холод» також можуть стати порочними як принцип зупинки у розвитку, затвердіння, заморожування. Усі ці визначення вказують на властивість матерії – з одного боку *бути, існувати в фізичному вимірі*, бути видимою, мати фізичну, земну форму, з іншого – формувати порок, жадібність, зупинку в розвитку.

Друга якість включає: «рухливість», «відчуття», «втеча», «відштовхування», «солодке», «жало». Ці значення можна сприймати як прояв чутливості матерії. Матерія, створена в першій якості, не лише існує у фізичному вимірі, але й набуває здатності відчувати і реагувати: сприймати («чутливість»), змінюватися («рухливість»), втікати («втеча») або нападати («жало»), тобто рефлексувати на те, що вона «відчуває». Тому другу якість можна

охарактеризувати як *відчуття і самовираження форми*.

Третя якість вбирає «страх», «хвилювання», «збудження» (або «кипіння»), «гірке», «колесо життя» - ця якість має потребу у русі, діяльності, дослідженні невідомого, здатна відчувати хвилювання, гнів, кипіння, страх та потребу подолати страх, проявляти волю до життя. Синтезуючи третю якість можна визначити її як здатність діяти, *земну діяльність*. Три перші якості об'єднують земної прояв Бога Отця-Земного: форма, відчуття, діяльність. «У цих трьох сутностях або якостях знаходиться тілесна або творча природа всіх створінь на небі та на цій землі... Усе, що формується, стоїть у силі та владі цих трьох головних якостей» [Böhme 2006: 8:30]. Всі три разом вони творять корпус (тіло).

Четверта якість Бьоме має назву «тепло», «джерело життя», «вогонь життя». Воно включає в себе подвійність: «горіння гніву» та «горіння кохання». Саме таку подвійність, має душа, яка здійснює вибір під впливом вибору людини: жити у любові Бога або страждати в полум'ї «ада». Наступні три якості можна віднести до вищого небесного прояву Бога Отця-Небесного. **П'ята якість:** «світло» та «любов» - ця якість може бути розглянута як прояв *божественної діяльності* – постійний світ і любов до всього творіння. **Шоста якість** – «звук», «шум» («Schall», однак можливо, маєтсья на увазі Слово, музика або інший прояв вібраційної хвилі), «розумне життя». Відносно цієї якості Бьоме висловлюється в труді «Про троїсте життя людини» [Бьоме 2018: 4:73]: «І ми також знаходимо, що звук є пробуджувачем життя, а також творцем почуттів, розуму і розсудку; бо це слух, і він приносить одну есенцію в іншу, звідки виникають запах і смак: також він є причиною відчуття». Таким чином шоста якість відображає вище *божественне відчуття, божественне самовираження*. **Сьоме якість** – «втілення», яке слід розуміти не як тілесне втілення, а як об'єднання всіх якостей в єдине - *небесне втілення*: «Сьомий Дух Божий у божественній силі є тілом, породженим з шести інших духів; в ньому перебувають всі небесні образи, і в ньому усе утворюється і складається, і в

ньому височіє вся краса і радість. Це є справжній дух природи, навіть сама Природа... і в ньому знаходиться вся природність, яка є в усьому Богу» [Vöhme 2006: 10:1].

У вченні Бьоме всі сім божественних якостей існують одночасно і взаємодоповнюють одна одну, кожна наступна якість є більш повною у порівнянні з попередньою, вона ґрунтується на попередньої та набуває нових властивостей: «Усі сім духів Божих породжуються один в одному, один постійно породжує іншого, і ніхто не є «першим», і ніхто – «останнім», оскільки останній так само породжує першого, як перший - другого, третього, четвертого і так далі до останнього... Адже вони всі сім однаково вічні, і ніхто не має ані початку, ані кінця...» [Vöhme 2006: 10:2-4]. Цей уривок демонструє рівнозначність кожної з семи якостей та їх безперервну еволюцію.

Перші три якості схожі за властивостями з останніми трьома, водночас є їх протилежністю. Це відповідає двоїстості Бога-Отця, який є «Альфа і Омега, початок і кінець ... Перший і Останній» [Одкровення 1:8,10]. Перша якість – формування матеріальної структури (тіла) відповідає і протилежить сьомій - втіленню тіла небесного; друга якість - сприйняття світу, текучість, підсвідома рефлексія світу, бажання втекти, відкинути, несвідомі відчуття, відповідає і протилежить шостій – розумному життю, свідомості, свідомій еманациї, почуття, самовиявленню Бога (звук, слово, вібрація); третя якість - хвилювання, кипіння, бурхливість, рух колеса «земного» життя, діяльність відповідає і протилежне п'ятій – спокійному рівному сяйву, любові – прояву діяльності Бога. Отже, закономірно, що четверта якість – двоїстий «вогонь життя» буде відповідати і водночас протилежити самій собі: божественний вогонь – вогонь аду.

Підтвердження тому, що сім якостей або сім духів Бьоме відображають прояв Єдиного Бога-Отця знаходимо у Одкровеннях: «І сім зір Він держав у правиці Своїй» [Одкровення від Матфея 1:16], «Таємниця семи зір, що бачив ти їх на правиці Моїй, і семи свічників золотих: сім зір, то Анголи семи Церков, а сім свічників, що ти бачив, то сім Церков» [Одкровення від Матфея 1:20]. У давньоіндійській

культурі також існує концепція розподілу єдиного божественного Духа на сім аспектів. У Упанішадах Мундака (2:1.8) знаходимо опис Пуруша (божественного духа, макрокосмосу), що проявляється в усьому живому: «Від Нього виникли сім пран, сім вогнів, сім видів пального, сім жертвоприношень, а також сім планів, де рухаються прани, що лежать у печерах, їх сім в кожній живій істоті» [Mundaka Upanishad]. Згадки про сім земель також знаходимо у Гатах Заратуштри (близько 600р. до н.е.) що є частиною Авести. Пізніше подібне згадується в Корані як сім земель [Священний Коран 15:44] і сім небес [Священний Коран 71:15] які розкриваються в ісламській релігії як сім світів, що перебувають у суворій ієрархії. Таким чином сім якостей Духу за Бьоме мають аналоги в різних світових культурах та релігіях.

Сім якостей Духа додають структурування цілісної системи людини, що дозволяє сформувати семирівневу модель в системі «Дух-душа-тіло». Тіло (прояв Бога-Отця Земного) вміщує три перші якості, що символізують фізичну форму, чутливість та земну діяльність. Дух (Бог - Отець Небесний) вміщує три останні якості, що символізують божественну діяльність, божественне самовираження і небесне втілення. Душа відповідає четвертій якості, що символізує двоїстий Вогонь життя, який поєднує вищі та нижчі якості.

Душа вбирає в себе найвище проявлення Духа та найнижче земне проявлення; вона текуча і змінювана, і її стан залежить від того, де вона знаходиться: в темниці та стражданнях під владою земного «тіла», або в визволенні під керівництвом «Духа». Без душі три нижчі якості стають проявом темряви та відповідають «тваринній плоті»: «Отже, тіло стає досконалим, але без причини» [Vöhme 2006: 8:32]. Це означає, що фокусування людини на фізичному, емоційному чи діяльному рівні без водіння душі стає в'язницею, породжує гріхи, страждання і хвороби. Виходячи з цього можна припустити, що страждання тіла будуть відступати, якщо людина у своїх нижчих проявах буде слідувати за душею, яка прагне вищих божественних рівнів, що відповідають п'ятій, шостій та сьомій якостям за Бьоме.

Ці якості, як прояви Бога Отця Небесного, відображають вищі цінності людини, але їх розшифровка потребує додаткових досліджень.

Висновки.

Дослідження творів Якоба Бьоме показало, що людина включає сім духовних якостей, які відображають якості Духу. Кожна з цих якостей має двоїсту природу і певний вплив на здоров'я людини. Гармонія між цими якостями забезпечує фізичне, емоційне та духовне здоров'я, тоді як їх дисбаланс

приводить до хвороб. Душа, яка об'єднує земний та небесний аспекти, відіграє ключову роль у підтриманні здоров'я. Фокусування на фізичних, емоційних чи діяльних рівнях без врахування душі призводить до хвороб і страждань. Таким чином, для досягнення цілісного здоров'я необхідно враховувати всі сім рівнів, розуміючи людину як відображення еволюційного розвитку Всесвіту і поєднуючи найдавніші та сучасні знання про людину і Всесвіт.

Бібліографічні посилання / References

- Böhme, J. (1612). *Aurora oder Morgenröte im Aufgang* Kap. III, § 23. Retrieved March 25, 2024 from <http://12koerbe.de/lapsitexillis/aur-3.htm> (in German)
- Böhme, J. (2018). *De triplici vita hominis / «Von dem Dreyfachen Leben des Menschen» 1620 / Neuausgabe* Frommann-holzboog: Kap. VI, § 2-3, S. 546. (in German)
- Hall, Manly P. (2010). *The Secret Teachings of All Ages. An Encyclopedic Outline Of Masonic, Hermetic, Qabbalistic And Rosicrucian Symbolical Philosophy*. Dover Publications.
- Lewis, C.S. (2015). *The Problem Of Pain*. *Internet Archive Python library 1.1.0*. Book Source. Digital Library of India Item 2015.264598/. Retrieved March 12, 2024 from <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.264598>
- Mundaka Upanishad. The Upanishads - A New Translation / by Swami Nikhilananda*. Retrieved March 10, 2024 from https://www.bharatadesam.com/spiritual/upanishads/mundaka_upanishad.php
- Steiner, R. (1972). *Occult Science: An Outline*. It was translated by Maud and Henry B. Monges and revised for this edition by Lisa D. Monges. The Anthroposophic Press. Retrieved March 12, 2024 from <https://archive.org/details/outlineofoccults0000rudo>
- Давньоєгипетська поема «Розмова Розчарованого зі своїм Ба»: художній переклад на українську / переклад із давньоєгипетської та коментарі М.Луцюка. (2017). *Синopsis: текст, контекст, медіа*, 1(17), 76-84. / *Davnoiehypetska poema «Rozмова Rozcharovanoho zi svoim Ba»* [Ancient Egyptian poem «Conversation of the Disappointed One with his Ba»]: khudozhnii pereklad na ukrainsku / pereklad iz davnoiehypetskoï ta komentari M.Lutsiuka. (2017). *Synopsys: tekst, kontekst, media*, 1(17), 76-84. (in Ukrainian)
- Одкровення від Матфея. Синодальний переклад І.Огієнка*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://allbible.info/bible/ogienko/re/1/> (дата звернення 10.03.2024) / *Odkrovennia vid Matfeia. Sinodalnyi pereklad I.Ohiiienka* [Revelation from Matthew. Synodal translation by I. Ohienko]. Retrieved March 10, 2024 from <https://allbible.info/bible/ogienko/re/1/> (data zvernennia 10.03.2024) (in Ukrainian)
- Осетрова, О. (2023). Давньоєгипетська «Бесіда зневіреного зі своїм Ба» як перша у світі апологія самогубства: до питання про сутність суїцидальних причин (історія та сучасність). *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 15(2), 23-28. / Osetrova, O. (2023). *Davnoiehypetska «Besida znevirenoho zi svoim Ba» yak persha u sviti apolohiia samohubstva: do pytannia pro sutnist suitsydalnykh prychnyn (istoriia ta suchasnist)* [The ancient Egyptian “Conversation of the despairing man with his Ba” as the world’s first apology for suicide: to the question of the essence of suicidal reasons (history and modernity)]. *Filosofii ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, 15(2), 23-28. <https://doi.org/10.15421/352339>
- Священний Коран. Сура аль-Хіджр, Сура Нух*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://quran.e-minbar.com/15/44/>, <https://quran.e-minbar.com/71/15/> (дата звернення 10.03.2024) / *Sviashchennyi Koran. Sura al-Khidzhr, Sura Nukh* [The Holy Koran. Surah al-Hijr, Surah Nuh]. Retrieved March 10, 2024 from <https://quran.e-minbar.com/15/44/>, <https://quran.e-minbar.com/71/15/> (in Ukrainian)